

NUMMER 18

December - 2025

THEMA

Cultuur in de stad

Schoenhove

'Schoenhove'
is een uitgave van
de Historische
Vereniging Schoonhoven

1946 Jubileum 1951

WINTER UITVOERING

Te geven door het

Mannenkoor „INTER-NOS”

Directeur Jac. Kaasschieter
SCHOONHOVEN
Voorzitter Bram Kars

Op Woensdag 12 December a.s., in het NUTSGEBOUW

Met medewerking van de Schoonhovense Toneelvereniging:

„ARTO POST LABORO”

Regie Hans Polman
Met het blijspel in 3 bedrijven

'n Zeeman ging Passagieren

door Koos Beswino

Kaarten verkrijgbaar bij de volgende adressen
Varkensmarkt 7 - Olivier van Noortplein 40 - Appelstraat 12

Plaatsbespreking op de dag der Uitvoering,
in de zaal om 1 uur à 10-cent

Entree f 1.50

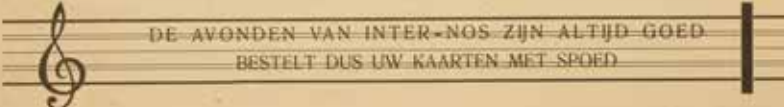
plus belasting

Zaal open 7 uur - Aanvang 7.30 uur
Naast Donateurs en kunstlievende leden
nog enige kaarten verkrijgbaar

Na afloop Bal

EN U WEET HET !!

DE AVONDEN VAN INTER-NOS ZIJN ALTIJD GOED
BESTELT DUS UW KAARTEN MET SPOED

HET BESTUUR

COLOFON

*'Schoenhove' is een uitgave van de Historische Vereniging Schoonhoven | December 2025
Tekst en afbeeldingen mogen niet zonder toestemming van de auteurs worden hergebruikt.*

Foto cover: Een affiche uit 1951. Op 12 december is er in het Nutsgebouw een kooruitvoering, een toneelstuk en bal na. Ton Versteeg schreef over het Nutsgebouw (blz. 17), Wil Lensen over toneelverenigingen (blz 12 ev.). De voorzitter van het koor is Bram Kars die op de achterkant van dit nummer afgebeeld is.

HOOFDREDACTIE Peter van der Zwaal

EINDREDACTIE Lucy Beker

VORMGEVING Leo de Kluijver

TEKST Huib Geuze, Leo de Kluijver, Wil Lensen, Piet Niestadt, Jeroen Patijn en Ton Versteeg.

info@historischeverenigingschoonhoven.nl

www.historischeverenigingschoonhoven.nl

Cultureel leven in de stad

Heeft u de laatste aflevering Heel Holland Bakt gezien? En wat vond je van Beste Zangers? Dat zijn vragen die je in 2025 op een verjaardagsfeestje zou kunnen horen. Het zijn bij wijze van spreken gemeenschappelijke vrienden waarover je het met elkaar hebt, het zijn dingen die Nederlanders verbinden.

Hoe zou dat zo'n honderd jaar geleden geweest zijn, vóór de tijd van een breed aanbod van tv-programma's? Het eerste radioprogramma in Nederland werd pas in 1919 uitgezonden; de eerste film werd in Nederland in 1896 gedraaid, maar niet in Schoonhoven. Wanneer zou de eerste film in Schoonhoven te zien geweest zijn? Waarover spraken de Schoonhovenaren honderd jaar geleden? Wat bond de Schoonhovenaren in die tijd?

Een deel van de antwoorden leest u in dit nummer van Scoenhove, dat gaat over het sociaal-culturele leven in Schoonhoven in de 19e en 20e eeuw. Het gaat over de koren die zongen in het gebouw van de Maatschappij tot

Nut van het Algemeen en de films die er in de filmzaal getoond werden. Het gaat over Bernard August Hoon die tussen de twee wereldoorlogen een impuls gaf aan het muziekleven en ook over de talloze (verzuilde) theatergezelschappen.

Wij hopen dat u deze verhalen met veel plezier leest en er met evenveel plezier met elkaar over spreekt. Het delen van ons verleden verbindt ons.

*Peter van der Zwaal,
Secretaris en Redactie*

*Foto op pagina 2:
de fotozaak van
B.A. Hoon op de
hoek van de
Korte Weistraat
en de Lopiker-
straat, kort na
de opening in
1933*

De gebruikte bronnen en leessuggesties staan op de website. Bij sommige artikelen is er meer tekst dan in Scoenhove is opgenomen. Scan de QR-code voor aanvullende informatie.

Ammerstol, 1919: uitvoerenden van operette 'Goudmuiltje'; achterop staat 'v.l.n.r.: B.A. Hoon, Pietje van Loon, Cor Looren de Jong, Snel Verschoor, Wimpje Visser, Dirkje Blanken, Gerritje de Jong, De Kat?, Alina (Aaltje Paulina) Stuurman, Wim den Hoed, Krijn den Hoed (tweeling), Huib v.d. Vlies (Huibert Hendrikus van der Hek!), mevr. Hoon (Maretje Visser).'

Verborgten verleden van Bernhard August Hoon

In het tv-programma *Verborgten Verleden* zoekt men vaak naar de herkomst van iemands eigenschappen. De vraag die ik wil uitdiepen is: waar kwam het muzikalent van Bernhard August Hoon – van 1917-1959 dirigent van Tavenu – vandaan en waarom was hij zo gebrand op prijzen en erkenning?

Bernhard August Hoon (1893-1959)

'De Waterlander' van 28 juli 1917 meldde: *Onze plaatsgenoot (Broek in Waterland), den heer B.A. Hoon, werd te Schoonhoven uit 18 sollicitanten benoemd tot muzikleeraar van de verschillende fanfare- en harmoniegezelschappen in de Lek-streek. Dit mag een groot succes worden genoemd.*

Dit was de reden dat de 23-jarige Bernhard August Hoon zijn geboortedorp verliet en in Ammerstol ging wonen. Een jaar later trouwde hij in Monnickendam met Maretje Visser. De bedoeling van zijn komst was om het muzikaal-

cultureel leven hier uit het slob te halen.

Enige tijd daarvoor klaagde men juist over de ingezakte culturele situatie, zoals bij 'Aurora' in Ammerstol. Dit was natuurlijk een gevolg van de toenmalige 'Grote Oorlog'.

VADER BERNARDUS-2 HOON

Hij kwam niet alleen... ook zijn ouders kwamen mee en dat is opmerkelijk! Zij waren geboren en getogen 'Waterlanders'. Vader Bernardus was wel in Broek in Waterland geboren, maar zijn

jeugd lag grotendeels in Amsterdam. Hij zat er om nog onbekende redenen zelfs enige tijd in het Walenweeshuis!

Op 6-jarige leeftijd verloor hij zijn vader, Bernhard August-1 Hoon (slechts 30 jaar oud). Moeder hertrouwde met een politiebeambte. Waren er problemen met zijn stiefvader, zodat hij in het weeshuis belandde?

De kleine Bernardus was vernoemd naar opa Bernardus-1 Hoon, die in 1815 in Saarbrücken werd geboren en na het overlijden van diens vader Konrad Hoon naar Amsterdam kwam en er in 1834 trouwde met Anna Sophia Haas.

Bernardus-2 trouwde in Broek en Waterland en werd er timmerman/aannemer. In zijn vrije tijd was hij betrokken bij de plaatselijke culturele vereniging Wilhelmina, waar hij nog weleens voordrachten deed en daar was hij heel goed in!

HET MUZIEKTALENT

Maar hoe kwam 'onze' Bernhard August aan dat muziktalent? Dat kwam bij de jonggestorven opa Bernhard August vandaan, die organist en muziekleraar was in Broek en Waterland; ook was hij goed op de piano. De in die tijd bekende componist Jacob Hooft kreeg zijn eerste orgellessen van deze organist!

De carrière van Bernhard August-1 Hoon werd echter ruw afgebroken door de dood. Het zou zomaar kunnen dat wat vader Bernardus-2 moest doorstaan na de dood van zijn vader hem een bijzondere verwachting gaf van zijn zoon, die hij naar zijn vader Bernhard August-1 vernoemde.

Jacob Hooft
archief.zaanstad.nl

BERNHARD AUGUST-2 HOON

Bernhard August-2 Hoon werd in 1893 geboren en bleef enig kind. Hij was vaardig op de viool en speelde in 1909 te Monnickendam, op piano begeleid door zijn leermeester Henricus Stapel.

In 1914 behaalde hij zijn orgeldiploma. In de krant bekritiseerde iemand uit Monnickendam: *Voor het getuigschrift van kerkorganist voor het onlangs ingestelde eenvoudige examen, ter verbetering van 't orgelspel in de kerken ten plattelande, slaagde 20 juli de heer B.A. Hoon, leider van een kinderkoor alhier. Men zal begrijpen dat hier bedoeld worden die kerken ten plattelande waar onbekwame leeken het orgel bespelen, wijl deze bepaling anders een beleediging zou zijn voor mensen van professie.* De criticus had onderzoek gedaan: Hoon had zijn diploma niet verkregen bij de Ned. Organisten-Vereeniging. Blijkbaar wilde hij de jonge Hoon schofferen.

Henricus Stapel,
leermeester
van B.A. Hoon
in Broek en
Waterland
waterlands-
archief.nl

Zangvereniging
(Crescendo?) uit
Monnickendam
o.l.v. B.A. Hoon.
"Helemaal rechts
de dirigent
August Hoon"
waterlands-
archief.nl

Bovenste detail:
Dina Elisabeth,
zus van Maretje
Hoon-Visser
(onderste detail)

Nast dirigent van koren werd Bernhard August-2 ook dirigent van diverse muziekgezelschappen. Eind 1914 boort opnieuw iemand uit Monnickendam hem de grond in. Hoon had een uitvoering met Kindervereeniging Crescendo: *Over het gehalte van 't ten gehoore gebrachte vernamen we van bevoegde zijde dat nòch viool nòch zang der kinderen ook maar aan de geringste eischen voldeden. ...en de directeur (Hoon) bewijst geeft niet 't minste begrip van of eerbied voor de*

kunst te hebben. Als de heer Hoon eerst zelf eens 'n paar jaar aan degelijke onafgebroken studie van alles wat tot muziek en het geven van onderwijs daarin behoort heeft gewijd en een of meer diploma's weet te behalen, dan zullen we gaarne onder 't gehoor bij een uitvoering komen, waar hij de dirigeerstok zwaait.

Dodelijke kritiek en tamelijk onder de gordel, want als er elders een concert werd gegeven door Hoon, waren loftuigen niet van lucht. Hij bewees zich op bijna dwangmatig niveau! Deze kritiek moet hem dus danig hebben geraakt!

De criticaster is dezelfde als degene die dat orgeldiploma bekritiseerde. Hij vond het belachelijk dat kinderen van Hoons vioolklas, die slechts een jaar bestond, nu reeds werken van Bach en Schumann uitvoerden. *Deze groote componisten zullen zich dien avond zeker in hun graf omkeren.* Daarom was de criticus er niet bij.

Lang verhaal kort: Hoon sloeg een pad in waarin hij zich telkens wilde bewijzen en eerlijk is eerlijk: het lukte hem vaak overduidelijk!

Blijkbaar werd hij het gezeur beu en waagde de sprong in een sollicitatie in Schoonhoven en omstreken. Regelmatig worden zijn successen alhier nog met een zekere trots over de 'vroegere dorpsgenoot' in de kranten ginds genoemd, tot in de twintiger jaren, zoals hiernaast te zien is.

Zijn vader en moeder kwamen een jaar later ook naar Ammerstol. Moeder stierf in 1927 in Schoonhoven (maar woonde in Ammerstol); vader trok in bij zijn zoon en stierf er in 1941.

Leo de Kluijver

— Broek in Waterland. Naar wij vernemen behaalde onze vroegere dorpsgenoot de heer B. A. Hoon, thans te Ammerstol, op het gehouden concours te Schoonhoven, met het corps „Juliana“, te Lekkerkerk met 286 punten den 2en prijs (zilver med.) en als eerprijs de zilver med., geschenkt van den burgemeester van Schoonhoven. Met „Oefening kweekt Kunst“ te Ammerstol verwerfde hij met 285 punten een 2en prijs (grote zilver med.) Van beide boven genoemde muziekcorpsen is de heer Hoon directeur. In den zangwedstrijd ook aldaar, behaalde hij met „Euphonia“ te Lekkerkerk een eersten prijs en met „Aurora“ te Ammerstol, een tweeden prijs.

— Broek in Waterland. Naar wij vernemen behaalde op het concours te Vianen, de Pinksterdag afdelende verenigingen, waarvan onze vroegere dorpsgenoot de heer B. A. Hoon, directeur is, de navolgende prijzen:
Afdeling uitmuntendheid: Gemengde zangvereniging „Aurora“ te Ammerstol, 1e prijs en 2e eereprijs.
1e afd. Fanfare: „Oefening kweekt Kunst“ te Ammerstol 2e prijs.
2e afd. Fanfare: „T. A. V. E. N. U.“ te Schoonhoven, 1e prijs en 1e eereprijs met bijzondere lof van den jury.
3e afd. Harmonie: „Juliana“ te Lekkerkerk, 1e prijs.
4e afd. Mannenkoor: „Schoonhoven's Mannenkoor“ 2e prijs.

De Purmerender Courant van 7 juni (l) en 17 juni (r) 1919

Ongelofelijk multitalent!

Zondag 22 juli 1917 repeteerden de muziekkorpsen van Schoonhoven, Berkenwoude en Ammerstol onder leiding van 'sollicitant' Hoon in de zaal van weduwe Natzijs te Ammerstol. Na afloop was men het roerend eens, de heer B.A. Hoon werd benoemd tot directeur van deze korpsen. Zo begon een lange carrière in het culturele leven van Schoonhoven.

Hij verhuisde van Broek in Waterland naar de Wilhelminastraat in Ammerstol en ging voortvarend aan de slag. Reeds op 17 augustus van dat jaar richtte hij te Ammerstol een kindersangvereniging op. Vervolgens werd er, door twee verenigingen uit Ammerstol en Lekkerkerk met circa 60 muzikanten, al op 15 september een grote openluchtvoorstelling gehouden op de Steenenbrug voor het Schoonhovense stadhuis.

Wie de Schoonhovensche Courant openslaat vanaf 1917 ziet vele evenementen en concoursen onder zijn leiding passeren. De lijst van muziekkorpsen, zangverenigingen, fanfares, enz. waar hij zijn naam aan verbindt groeit snel. Een kleine greep: TAVENU (Tot Aangename Verpozing En Nuttige Uitspanning), TOAGENO (Tot Ons Aller Genoegen En Nuttige Ontspanning), Aurora, OKK (Oefening Kweekt Kunst), Juliana, Schoonhovens Dameskoor, Schoonhovens Mannenkoor, Christelijke Zangvereniging Excelsior.

Vanwege de beperkte beloning vanuit de korpsen gaf Hoon ook piano-, orgel- en vioolonderwijs. Privés dus vanuit zijn huis in

TOAGENO, 1947,
in het midden
B.A. Hoon

Ammerstol. Daarnaast kocht en verkocht hij muziekinstrumenten. Ondertussen kwamen zijn ouders ook naar Ammerstol; vader Hoon werd in augustus 1921 door de gemeenteraad benoemd tot 'monteur-meteropnemer' én hij kreeg een vergunning tot 'handeldrijven'.

Schoonhovensche Courant, 21 augustus 1917

Leden van een
gemengd koor in
1921; vooraan in
het midden zit
B.A. Hoon

Dat zijn werk gewaardeerd werd, bleek wel toen hij in oktober 1924 ter gelegenheid van zijn 12,5-jarig jubileum als muziekleraar al breed werd gehuldigd. *'Het spreekt vanzelf, dat, waar de heer Hoon hier en in den omtrek een bekende en op muzikaal gebied een geziene figuur is, het hem op dien dag niet aan belangstelling zal ontbreken. Ook de verschillende verenigingen, die hij zoveele malen ter overwinning mocht voeren en met het eeremetaal deed thuiskomen, laten het niet onder zich, om hun leider te eeren.'* (Schoonhovensche Courant 17-10-1924)

Ondertussen verhuisde hij naar de 1e Olivier van Noortstraat in Schoonhoven. Zijn ouders bleven tot de dood van zijn moeder (december 1927) in Ammerstol wonen. Een jaar later werd het huis in Ammerstol verkocht en trok vader in bij zijn zoon in Schoonhoven. Vader Hoon pakte het 'handeldrijven' op: in september 1927 zegde hij zijn betrekking als meteropnemer op en

begon vanuit huis een zaak in radio-apparatuur. In de krant in 1928 zien we advertenties van een *Telefunken-Service-Station*. Ook werd er actief gehandeld in instrumenten; in 1930 zien we een *mooie zwarte deutsche piano* te koop voor 150 gulden en een *Symphonia-radio met luidspreker* voor 135 gulden. Voor die tijd serieuze bedragen.

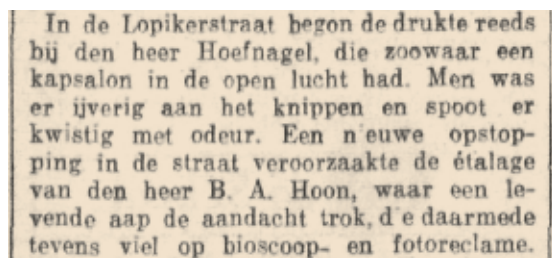
Tegenwoordig zouden we Bernard August het predikaat tech-onder-nemer en vooruit-strevend meegeven. Radio was in die tijd relatief nieuw, en op

2 november 1927 werd door hem een 'radio-concert' gegeven. Het publiek was er nog niet aan toe, de uitzending mocht zich *in matige belangstelling verheugen*.

In 1933 opende hij zijn winkel in fotoartikelen en radio-toestellen *Foto-Hoon* in de Lopikerstraat 7. Daar bleef hij enkele jaren gevestigd. De hang naar het nieuwe bleef, we treffen hem vanaf die tijd ook als directeur van de *Z.H.-Reis-bioscoop*. Met een verplaatsbare bioscoop verhuurde hij zich aan/voor *Vereenigingen*,

Scholen, Nutsavonden, Openlucht Voorstellingen, enz. Zo stond hij in december 1934 in Ameide met de film *De ontmaskering van de veedief* die met spanning door het publiek wordt gevolgd. Diezelfde maand draaide hij op 2e Kerstdag in het nutsgebouw te Schoonhoven ook de film *Recordvlucht van de Uiver*.

Schoonhovensche Courant, 16 oktober 1935

Naast al die vooruitstrevendheid ging zijn verenigingswerk onvermoeibaar door. In de Tweede Wereldoorlog viel het culturele leven behoorlijk stil, de meeste verenigingen wilden zich niet aansluiten bij de Duitse Kultuurkamer. Van de Brassband Schoonhoven is de volgende anekdote: 'Op de dag van de capitulatie viert Schoonhoven aarzelend de bevrijding en twee flink uitgedunde muziekverenigingen bundelen hun krachten op de Dam om deze muzikaal in te zetten. Er zitten nog wat dronken Duitse soldaten in de Kazerne en mannen van de Binnenlandse Strijdkrachten proberen Hoon op verzoek van deze tegen te houden, waarop Hoon vloekend roept: *Sufferds, schijthuizen, die donderse rotstralen hebben ons vijf jaar onder bedwang gehad. Blazen, geef acht, voorwaarts mars!*'

Schoonhovens dameskoor met dirigent B.A. Hoon in het midden, bij een concours in Utrecht

Als dank voor al zijn inspanningen werd hij in mei 1957 onderscheiden met de gouden medaille in de Orde van Oranje-Nassau. Nog volop actief stierf hij op 65-jarige leeftijd in 1959. De overlijdensadvertentie spreekt van 'toonkunstenaar', een passend eerbetoon voor een bijzondere man.

Zoon Bernard Hoon (jr.), geboren in 1925, groeide ook uit tot veelzijdig muzikant en draaide vanaf 1946 ook actief mee in de zaak *Hoon en Zoon*. Dit was zowel een horlogerie, een juwelierszaak, als een opticien. Bernhard August begon deze in 1938 op Haven 48, maar kort daarop verhuisde hij naar Haven 75. Daar werd het de hoofdbroodwinning van zoon Bernard.

Nog tot 1969 dirigeerde hij als opvolger van zijn vader, zeer succesvol bij TOAGENO. Veel te vroeg sterft Bernard jr. in 1980.

Jeroen Patijn

Concerto of kerkzang?

Het orgel in de Grote- of Bartholomeüskerk is 50 jaar geleden gebouwd door de bekende orgelbouwer Van Vulpen en zal het komend jaar gerestaureerd worden. Een halve eeuw geleden was er nog veel discussie over de vraag waar je dit mooie orgel het beste voor kon gebruiken: voor de kerkdienst of voor concerten? Het werd beide.

STEVIGE DISCUSSIE

Toen het orgel in 1975 geplaatst was, kwam er in orgelbladen zoals *De orgelvriend* en *Kerk en muziek*, een (vak)discussie op gang over type orgel, klankfundament, hoofdwerk en rugwerk. De vraag was of het neo-barokorgel wel geschikt was voor het gebruik in de eredienst. Het ging met name om het dunne en vaak scherpe orgelgeluid, over registers als Cornet, Prestant

en Trompet. Was het orgel niet veel geschikter voor concerten dan voor het begeleiden van psalmen en gezangen? Jaap van der Ende, Schoonhovens musicus, stadsbeiaardier en betrokken bij de aanschaf van het orgel, rondde de discussie af met de opmerking *De bouwer kan trots zijn op het voortreffelijke werkstuk, waarin hij geheel zichzelf kon zijn en tevens aan de Schoonhovense wensen gestalte gaf.*

TOCH CONCERTO

Er kwam een orgelcommissie, omdat enkele gemeenteleden het jammer vonden als dit prachtige orgel alleen tijdens erediensten zou worden bespeeld. Gerrit Neven - adviseur bij de aanschaf van het orgel en de ontwerper van het orgelfront - was de eerste voorzitter. Er werden 'loop-in concerten' georganiseerd, waarvoor jonge, veelbelovende organisten werden aangetrokken. In het begin viel de belangstelling

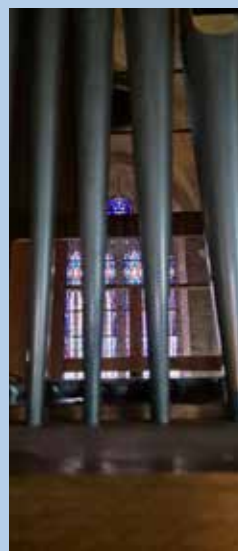
tegen. Organisten als Aad Verhoeven, Addy de Jong en Herman van Vliet kwamen het orgel bespelen. Zij speelden kerkliederen en composities die gewaardeerd werden door een breed publiek. Vanaf 1985 werd er gezocht naar wegen om een nieuw, groter publiek te bereiken. Er werden grotere namen geprogrammeerd, zoals Klaas-Jan Mulder (1987-1991) en Sander van Marion. De laatste kwam in 1990 met een 'Tour de France'. Ook meerdere leden van de bekende muzikale familie Zwart kwamen spelen. Er kwam een mooie flyer en er werd samenwerking gezocht met bijvoorbeeld een dubbelkwartet, dat koralen zong. Aan het eind van de negentiger jaren werden er beiaard- en orgelconcerten georganiseerd, samen met stadsbeiaardier Boudewijn Zwart. In 2002 en 2003 was er 'Twaalf uur muziek in de kerk' met orgelspel, instrumentale muziek en zang.

EINDE?

Ondanks alle inzet van de orgelcommissie, de gezochte variaties en de 'grote' namen, liep de animo voor orgelconcerten terug. In 2003 werd in samenwerking met de stichting Schoonhoven Klassiek de laatste serie georganiseerd. Toen viel het doek. In het sterk gegroeide aanbod van ontspanningsmogelijkheden, werd het beluisteren van een orgelconcert iets voor een (te) kleine kring liefhebbers.

Wat bleef waren de orgelbespelingen op de woensdag- en zaterdagmiddagen. Na de restauratie kan deze traditie weer opgepakt worden.

Huib Geuze

Alle pijpen zijn uit de orgelkas gehaald en naar de fabriek getransporteerd. Zo geeft het een bijzonder doorkijkje de kerk in, of juist richting het torenraam!

De restaurateur maakt de orgelpijpen weer netjes rond omdat ze door de jaren heen waren vervormd

De pijpen waren doorgezakt en worden gedemonteerd en daarna weer netjes in elkaar gezet.

Allemaal theater!

Wanneer men het in Schoonhoven over theater heeft, wordt snel de link gelegd met het Arto Theater, dat al 37 jaar bestaat. Maar Schoonhoven heeft een nog langere traditie van toneel. Die is al begonnen in 1869 met een oproep door de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. In dat jaar begon 't Nut met 'volksvoordrachten' (spreekbeurten) in de winter.

Om de opkomst voor die volksvoordrachten aan te moedigen, werden er muziekkuitvoeringen of toneelvoorstellingen aan verbonden. De eerste volksvoordracht in Schoonhoven vond plaats op zondag 12 december 1869 in het toenmalige Heeren-Logement aan de Koestraat. Niet ieder-

een was gelukkig met deze ontwikkeling, getuige een zuur stukje in het weekblad De Heraut, dat wordt geciteerd in de Schoonhovensche Courant van 23 april 1871.

*— In „de Heraut“ leest men het volgende bericht:
Schoonhoven. Een smartelijk bewijs van den gezonken kerkelijken toestand is, dat de hier gehouden volksvoordrachten besloten zullen worden met een tooneelvoorstelling op Zondag-avond. De advertentie daartoe betrekkelijk in de Schoonhovensche Courant is ondertekend door een ouderling der gemeente, terwijl toegangsbewijzen mede verkrijgbaar zijn bij een onzer diakenen. Toelichting is overbodig. Indien de leiders alzo voorgegaan, wat is er van de schapen te wachten?

Schoonhovensche
Courant van
23 april 1871

UITSPANNING NA INSPANNING

Ter gelegenheid van de verjaardag van koning Willem III geeft de vereniging Uitspanning na Inspanning van de jongelingen van de Artillerie

Instructie Compagnie in februari 1870 in de zaal van L. van Zessen (het tegenwoordige Belvédère) een toneelvoorstelling. Een evenement dat in elk geval nog tot 1878 jaarlijks wordt her-

TOT SLUITING DER
VOLKSVOORDRACHTEN.
Tooneelvoorstelling
IN HET HEEREN-LOGEMENT OF ZON-
DAG DEN 23 APRIL 1871,
door de liefhebberij-tooneelvereniging
„UITSPANNING NA INSPANNING.”
*Uitsluitend voor de bezoekers der Volksvoor-
drachten met hunne vrouwen en kinderen, mits
niet beneden de 12 jaar.*
Toegangsbewijzen gratis verkrijgbaar, alleen:
Woensdag den 19. April bij den heer A. KUIJ-
LENBURG Pz., en Vrijdag den 21. April bij
den heer H. A. BOECK, leden der commissie;
op beide dagen tusschen 12 en 2 uur.
Aanvang precies ten 7½ ure.
Namens de Commissie van volksvoordrachten,
L. R. VAN SANDICK, Voorzitter.
H. A. BOECK, Secretaris. (1586)

Schoonhovensche Courant 16 april 1871

haald. En met succes, zo blijkt uit de Schoonhovensche Courant van februari 1872: *Er zijn tooneelspelers van professie, die het dezen dillettanten niet zouden verbeteren.* Eerder al, in 1871, heeft de Schoonhovensche Courant deze toneelvereniging geprezen: *In eene fabriekplaats als de onze, werkt de arbeider de geheele week hard voor 't dagelijksch brood. 's Zondags heeft hij rust en behoefte om zich eenigszins te ontspannen. Zoo menigwerf zoekt hij dan verstrooiing in herberg en koffiehuis, doch hoe nadeelig dit op het hoofd en de beurs werkt, behoeft geen betoog. En daarom danken wij de commissie, dat zij dit onschuldig vermaak op den Zondag-avond heeft gesteld, daar zij daardoor de zedelijkheid voorzeker bevordert.*

LOUIS BOUWMEESTER EN CO.

Op dinsdag 18 januari 1870 geeft het Rotterdamse toneelgezelschap van Louis Boumeester een voorstelling in het lokaal L. van Zessen (tegenwoordig Belvédère). Met Eduard Bamberg in de hoofdrol wordt een drietal stukken op de Bühne gebracht. Voor Schoonhoven een première!

Schoonhovensche Courant
16 januari 1870

ANDERE TONEELVERENIGINGEN

In 1872 wordt ook Thalia opgericht, die in de jaren 1873-1876 enkele voorstellingen geeft in het 'Lokaal van den heer Brandwijk'.

Rond de eeuwwisseling zijn verschillende toneelverenigingen in Schoonhoven actief. Op 11 december 1896

geeft de militaire toneelvereniging Wilhelmina in lokaal Van Zessen haar eerste – en wellicht tevens laatste – toneeluitvoering. In de jaren 1904 en 1905 is er sprake van een Schoonhovense Onderwijzers-

" – De Militaire tooneelvereniging „Wilhelmina" hield gisteren-avond in het lokaal „Van Zessen" hare eerste tooneeluitvoering. Het programma bestond uit het tooneelspel in twee bedrijven „Fernand de Speler" en het blijspel in één bedrijf „Kwartjes vindrs". In aanmerking nemende het nog kort stondig bestaan dezer jeugdige vereniging, mocht deze uitvoering goed geslaagd heeten, en voorzeker verdienen de leden een woord van hulde voor hunne pogingen om het publiek een aangename avond te verschaffen. Het nastukje vooral, dat tot uitbundig gelach aanleiding gaf, verwierf luide bijval.

Schoonhovensche
Courant
12 december 1896

toneelvereniging, een Schoonhovense Arbeiders Toneelvereniging en een Schoonhovensche Toneel Vereniging. Deze laatste speelt op 11 januari 1906 een geslaagde voorstelling van het stuk *Vadervloek en Moederzegen*. Deze wordt wegens succes nog twee keer herhaald, en de vereniging speelt ook later dat jaar en in 1907 nog voorstellingen, maar dan houdt het op.

Jaren later, van 1925 tot 1935, was er een dames-

Leden van de
Schoonhovense
Toneel Ver-
eeniging ter
gelegenheid van
de opvoering van
'Vadervloek en
Moederzegen' in
1906 (foto: SAMH)

toneelclub actief: De Zonnebloem. De dames traden een aantal keren op in het RK Parochiaal Verenigingsgebouw onder regie van A. Verroen en deze voorstellingen werden muzikaal opgeluisterd door de heer A.C. Lensen.

EENDRACHT MAAKT ONS GENOEGEN (EMOG)

De Rooms-Katholieke toneelclub Eendracht maakt Ons Genoegen (EMOG) heeft acht leden. Het is een onderafdeling van de St. Jozefvereniging, opgericht op 10 december 1906 door de heer L.D.Ponsioen, die ook regisseur wordt.

EMOG geeft jaarlijks voorstellingen in de zaal van de St. Josephvereniging in de Koestraat.

Vanaf 1926 worden de voorstellingen muzikaal afgesloten onder leiding van de heer A.C. Lensen. In 1927 wordt het 20-jarig bestaan gevierd met een voorstelling, waarbij echter een deel van het publiek zich tijdens het spel niet rustig gedroeg. In 1937 wordt expliciet aangegeven dat alleen katholieken toegang hebben tot de voorstellingen. In datzelfde jaar 1937 is er sprake van een reorganisatie in de bezetting: die bestond aanvankelijk alleen uit heren, maar er kwamen nu enkele dames bij. We lezen dat *... door deze gemengde bezetting het spel nog soepeler, vlotter en*

vooral natuurlijker [is] geworden...

EMOG is in de oorlogsjaren door de Duitsers ontbonden. In februari 1949 treedt zij weer voor het voetlicht met bijna allemaal nieuwe leden. Maar in 1951 zit de klad erin en ook in 1952 kampt men nog met te weinig spelers. De voorstelling in april 1952 is waarschijnlijk de laatste.

ANIMO

In november 1945 speelt toneelvereniging ANIMO onder regie van de heer W. Lensen in Schoonhoven voor een volle zaal in het Nutsgebouw aan de Koestraat. *Er werd blijk gegeven van een toewijding, die waardeering verdient en*

deze dan ook heeft gevonden, staat in de recensie. Ook in 1947 en 1948 speelt ANIMO in het Nutsgebouw met bal na. Mogelijk kampt ANIMO met dezelfde problemen als EMOG, want na 1948 wordt geen melding meer gemaakt van toneeluitvoeringen.

ARTO POST LAVORO

De Schoonhovense toneelvereniging 'Arto Post Lavoro' was toen al opgericht: dat gebeurde op 15 oktober 1934 door een aantal medewerkers van melkfabriek Amilko in Schoonhoven. Deze vereniging, die nog altijd bloeit, speelde in de loop der jaren meer dan 250 producties met verschillende regisseurs. In 1942 werd de vereniging naar een hoger niveau getild door het aantrekken van een beroepsregisseur. De bekendste regisseur die Arto heeft gehad, is professioneel acteur Henk van Ulsen, die van 1953 tot 1954 aan Arto was verbonden.

Arto bracht in 1954 een Amerikaanse show op de planken tijdens de Najaarsbeurs te Schoonhoven en in 1981 ter gelegenheid van het 700-jarig bestaan van Schoonhoven werd een historisch stuk opgevoerd.

Leden van de RK
toneelclub St.
Jozef (EMOG)
ca. 1915
(foto: SAMH)

Sinds 1987 heeft Arto een vast onderkomen in de voormalige gereformeerde kerk aan Het Klooster. Dit ArtoTheater is in 1988 officieel geopend door Henk van Ulsen. Arto bestaat inmiddels meer dan 90 jaar en mag zich daarom met recht de oudste toneelvereniging van Schoonhoven noemen.

Wil Lensen

II NIEUWBLAD VOOR ZUID-HOLLAND EN UTRECHT Schiedamsche Courant

VRIJDAG 1 OKTOBER 1954

Najaarsbeurs

te Schoonhoven
(tent Doelenplein)

Woensdag 13,
Donderdag 14,
Vrijdag 15 en
Zaterdag 16 October a.s.

Iedere middag en avond een **Amerikaanse Show** — Deze show wordt verzorgd door de bekende toneelvereniging „Arto Post Lavoro“

's Avonds ter opluistering Radio-orkesten — **Woensdag: „The Ramblers“** o.l.v. Theo Uden Masman, met zang van Janie Bron, Marcel Thielemans, Wim Poppink

Donderdag: „The Kiliwa Hawaiians“ o.l.v. Bill Buysman — **Vrijdag: „Accordeon-orkest Jan Gorissen“** met zang v. Max v. Praag — **Zaterdag: „Kwartet André de Raaf“** (bekend van 't duo André de Raaf en Jac. Schutte)

DE BEURS IS GEOPEND:
's Middags van 2.30-3 uur
's Avonds van 7-11.30 uur

★

EXTRA KUDGENSTEN
om 12.45 uur richting
STOLWUK
LEKKERKUK
LOKKERKAPUL

★

Betekend op het
terrein aanwezig!!

Schoonhovense
Courant 1 oktober
1954.

Het Nutsgebouw

ca. 1910

(Foto SaMH)

Het Nutsgebouw

We zijn in het jaar 1825. De Maatschappij tot Nut van 't Algemeen ziet ook in Schoonhoven het levenslicht. Veel plaatsen zijn onze stad al voorgegaan sinds in 1784 in Edam het eerste Departement van de Maatschappij werd opgericht. De geschiedenis van het Nutsgebouw en de Nutsspaarbank aan de Koestraat is hier nauw mee verbonden.

Bestuur van 't Nut in 1925 (SaMH)

Het Nutsgebouw in Schoonhoven wordt in 1906 gesticht als verenigingsgebouw van 't Nut (zoals de Maatschappij kortweg wordt genoemd). Voor de bouw ervan zijn in 1905 drie pakhuizen aan de Koestraat gekocht. Het verenigingsgebouw is in de 80 jaar van zijn bestaan voor uiteenlopende activiteiten gebruikt. Er waren talloze koor- en muziekkuitvoeringen, maar ook dansavonden en filmvoorstellingen. In krantenadvertenties zijn veel aankondigingen terug te vinden.

Leeszaal in 1910 (Foto SaMH)

Al ver voor de bouw van de zaal had de Maatschappij in 1826 de Nutsspaarbank opgericht, net als in andere departementen. Doel van die spaarbanken was onder meer de financiering van scholen (in Schoonhoven ging het om de Tekenschool, voorloper van de vakschool), bibliotheken en leeszaal om de geletterdheid onder de bevolking te bevorderen. In het Nutsgebouw werd het spaargeld ingeleverd, totdat veel later de Nutsspaarbank verrees.

Maar 't Nut deed meer. In de Schoonhovensche Courant is in 1898 te lezen dat de Maatschappij de Wilhelminaboom bij het Springerpark en het hek er omheen voor haar rekening neemt. Ook regelt 't Nut de eerste opvang van Belgische vluchtelingen (o.m. vaccinatie, desinfecteren van kleding, baden en haarknippen) aan het begin van de Eerste Wereldoorlog in 1914. In 1937 vond in het Nutsgebouw de oprichting plaats van het Schoonhovens Gemengd Koor (SGK). Er werd op zaterdagavond geoefend en het eerste

concert van het SGK was in het Nutsgebouw op 16 november 1938.

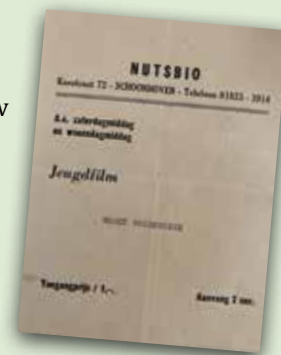
Ook voor muziekvereniging TAVENU was het Nutsgebouw heel lang de thuishaven, totdat het Hervormd Centrum en Het Bastion die rol in de loop van de jaren '80 grotendeels overnamen. Incidenteel werd er door het SGK voor grote uitvoeringen met solisten en orkest al eind jaren '50 uitgeweken naar de kanonnenloods aan de Wal. Stoelen en toneelgordijnen uit 't Nut verhuisden dan voor die gelegenheid mee. Meer dan 1000 toeschouwers waren in die tijd geen uitzondering.

NAAR EEN NETTE FILM

In 1949 kreeg het Nutsgebouw ook een bioscoopfunctie: het werd de Nutsbio. Het gebouw kreeg een luifel met BIO, een kassa en ruimte voor filmreclames aan de gevel. Aanvankelijk werd incidenteel voor de Oranjevereniging of kinderen die spaarden bij de Nutsspaarbank, een film gedraaid met gehuurde projectie-apparatuur. Later kwam er een eigen filmcabine, zodat er permanent een filmprogramma kon worden gedraaid op zaterdag en zondag.

Zangspel Lente,
Nutsgebouw,
1957, SGK en drie
jeugdkoren o.l.v.
Gé van de Beek;
middenin staat
voorzitter Huub
de Goey en rechts
van hem zijn
echtgenote

Bioscoopkaartje voor
Woody Woodpecker

Ben Gubbels,
Gerrit Plantinga
en Oene
Gialtema bij de
projector

Vader Jaap en
zoon Sjaak
Voorsluijs achter
de bar met
personeel en
(rechts) moeder
Voorsluijs (1955)

Oud-medewerker Ben Gubbels herinnert zich dat hij als tiener samen met Gerrit Plantinga als operator zorgde voor een vlekkeloos verloop van het draaien van de film. Het was zo'n intensief karwei

dat ze zelf niets van de film zagen. Voor avontuurlijke tieners uit christelijke gezinnen was het spannend dat ze in 't Nut op zondag 'naar een nette film' konden. In 1958 ging hier de beroemde film *De Fanfare* van Bert Haanstra in première.

FAMILIE VOORSLUIJS

De heer Voorsluijs was tussen 1934 en 1958 eigenaar van het gebouw, caféhouder en exploitant van de zaal. Hij woonde met zijn gezin op de bovenverdieping.

Er kwamen hele generaties dansen in het Nutsgebouw. Na de Tweede Wereldoorlog waren er veel dienstplichtige soldaten, die ook in 't Nut vertier zochten. Nogal wat Schoonhovense meisjes die dansten in 't Nut trouwden met een in Schoonhoven gelegerde soldaat.

Een mooie anekdote is het verhaal dat een deel van het Schoonhovense publiek in de pauze van een uitvoering voor een kop koffie naar huis ging. Bij een voorstelling waar 450 mensen aanwezig waren gingen soms wel 200 mensen in de pauze huiswaarts. Dat scheelde Voorsluijs veel inkomsten.

Door de jaren heen was 't Nut de locatie voor personeelsbijeenkomsten, vakbondsvergaderingen, toneeluitvoeringen, DOS-gymdemonstraties en verkoopdemonstraties, naast de filmvertoningen, koor- en muziekuitsvoeringen en dansavonden. Zelfs werd 't Nut van juni 1925 tot maart 1926 even op zondag kerkgebouw voor de Hervormde Gemeente, toen de Grote Kerk aan de Haven onmiddellijk verlaten moest worden, vanwege instortingsgevaar.

POPMUZIEK

Met de komst van popmuziek brak een bijzondere periode (1960-1975) aan. De Schoonhovense band Beautiful Garden bracht een paar singles uit. De succesvolle bezetting bestond destijds uit Ger van de Lagemaat, Cor Gravestein, Dick Hegeman, Ron de Wit en Frans Naterop. Ook heel populair was het Hobby Trio dat bestond uit Wil Kraster, Koos van der Pauw en

Platenhoes
Beautiful Garden en
het Hobby trio

Herman Nolman, later vervangen door Co van den Bosch.

DE NUTSSPAARBANK

In 1933 werd een ontwerp gemaakt voor een nieuw bankgebouw inclusief appartement voor beheerder Faay en zijn gezin. Het ontwerp is van stadsarchitect Died Visser. De bank kwam pal naast het Nutsgebouw en werd geopend in 1934. De Nutsspaarbank nam initiatieven om de spaarzin te bevorderen. Zo werd in 1934 reclame gemaakt voor een spaarbankboekje als St. Nicolaascadeau. In 1935 verspreidde de bank het boekje *Gelukscent* onder de leerlingen van de lagere scholen. In een advertentie uit 1940 is

te lezen dat op zaterdagavond spaargeld bij de bank ingelegd kan worden. Het einde van de Nutsspaarbank aan de Koestraat 74 kwam in 1973. Een jaar later startte in de Kerkstraat de Bondsspaarbank.

EINDE VAN 'T NUT

Met het verlies van de bioscoopfunctie in 1985 en de daaropvolgende afkeuring van de elektrische bedrading door het GEB (Gemeentelijk Energie Bedrijf) in 1986 komt definitief een einde aan de zaal van 't Nut, die uiteindelijk wordt getransformeerd tot appartementengebouw. In 2009 viert de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen het 225-jarig bestaan, maar de afdeling Schoonhoven bestaat dan allang niet meer.

Ton Versteeg

Nutsspaarbank, in de Koestraat jaren '30

Brieven van Betje Wolff in Schoonhoven!

Op 24 maart 1888 overleed Jeanne Sybille Huet, weduwe van de Brielse rechter Jacob Salomon Rochus Sandifort, aan de Korte Dijk 27 in Schoonhoven. Ze woonde hier sinds 1871 bij haar neef, dokter Jacobus Adriaan Gallandat Huet. Jeanne was dochter van Coosje Busken, hartsvriendin van Betje Wolff, van wie twaalf brieven bij de dokter in huis lagen in het familiearchief. Jeanne wist veel verhalen over haar moeder en Betje Wolff te vertellen.

Historie van mejuffrouw Sara Burgerhart; de eerste moderne roman: de briefroman

Bovenaan één van de brieven (die ooit in Schoonhoven waren) van Betje Wolff aan "Mijn eige lieve Coosje" Busken

BRIEVEN EN ROMANS

Betje Wolff vormde met Aagje Deken een schrijversduo dat aan het eind van de 18e eeuw een enorm oeuvre bij elkaar schreef, waaronder de roman *Sara Burgerhart*. Betje correspondeerde met vrienden in Vlissingen, waar zij als Elizabeth Bekker in 1738 was geboren.

Ze trouwde in 1759, 21 jaar oud, met weduwnaar Adrianus Wolff, hervormd predikant in de Beemster. In de pastorie waar het echtpaar ooit woonde, is nu het Betje Wolff Museum gevestigd. Dominee Wolff schreef ook gedichten, net als Betje.

SCHRIJVEN

Betje ontwikkelde haar schrijfkunst door en sprak zich scherp uit tegen de in haar ogen verfoeilijke

Betje Wolff-Bekker met in haar hand 'An Essay on Man' van Alexander Pope

leefstijl van de oranjegezinde elite van die dagen. Zelf ontwikkelde ze een patriottistische visie en dat klonk door in haar geschriften.

Een van degenen die zich stoorden aan haar scherpe pen was Agatha Deken, een vrijgezelle, eveneens schrijvende, vrouw uit Amsterdam. Zij verloor op 4-jarige leeftijd haar ouders en groeide op in het deftige Collegiantenweeshuis d'Oranjeappel te Amsterdam.

Nadat Aagje Deken in een scherpe brief haar ongenoegen over de 'schrijfsels' van Betje had

geuit, ontstond er merkwaardig genoeg een band tussen de twee. *Ze hadden totaal verschillende karakters, maar hun blik op de wereld was ongeveer dezelfde: kritisch en als het moest sarcastisch*, schreef iemand in die tijd.

In 1776 ontmoetten ze elkaar voor het eerst. Een jaar later overleed ds. Wolff en de dames gingen bij elkaar wonen en schreven samen.

LOMMERLUST

Korte tijd woonden ze in De Rijp, maar in 1781 betrokken ze een pand in Amsterdam waar ze 's winters woonden. 's Zomers verbleven ze op het door Aagje, dankzij een erfenis van een neef, gekochte landgoed Lommerlust in Beverwijk. In de tuin stond een tuinhuis dat ze hun 'rieten kluisje' noemden en dat propvol boeken stond. In het dorp staat daarvan nu nog een replica.

In 1782 publiceerden ze hun tweedelige briefroman *Historie van mejuffrouw Sara Burgerhart*. Over hun stijl zei een dichter in die tijd: *Bekker (Betje Wolff-Bekker) is de azijn, Deken de olie; dat maakt samen een goede saus.*

Wolff en Deken schreven dag in dag uit en leidden een druk, aan de kunst gewijd leven. Hoe kwamen zij aan hun inspiratie? Die kregen zij

Tuinhuis 'het rieten kluisje' in de tuin van Lommerlust in Beverwijk, waarin druk geschreven werd rijksmuseum.nl

vooral uit wat mensen hen in hun brieven schreven. Ze verwerkten die anekdotes en voorvallen onder gefingeerde namen in hun werk, vooral om te bewijzen hoe dom de oranjegezinde elite was.

Zij schreven zowel over politieke zaken als over theologische onderwerpen op een kritische wijze. Kunstzinnig, vlijmscherp en sarcastisch.

Hun geschriften vonden gretig aftrek en ze brachten heel wat geld in het laatje. Al moesten de dames er vroeg voor uit de veren en gunden zij zich geen kop thee, want – zo zeiden ze – dan moest je blazen of wachten tot die is afgekoeld!

COOSJE BUSKEN

Betje Wolff onderhield een innige briefwisseling met Coosje Busken, apothekersdochter uit haar geboorteplaats Vlissingen. En ook met David Henri Gallandat (arts, lector in de vroedkunde en chirurgie in Vlissingen en mede-oprichter van het Zeeuws Genootschap der Wetenschappen) en met diens vrouw Marie Joly, tante van Coosjes latere man.

Coosje Busken (1759-1841) was ruim twintig jaar jonger dan Betje, maar Betje adoreerde haar als een gelijkwaardige vriendin. Ze nodigde haar uit op Lommerlust en even leek het alsof Betje haar compaan Aagje wilde inwisselen voor Coosje... of wilden ze een

Aagje Deken op een postzegel uit 1941

Dokter David Henri Gallandat (1732-1782)

Ingekleurd portret van Coosje Busken
Met dank aan J.C. van Oven

Sephia versie van
hetzelfde portret
met onderschrift
'Coosje Busken
geb. 1759, jongere
boezemvriendin
van Betje Wolff'

Literatuur-
museum.nl

Conrad Busken
Huet (1826-1886),
schrijver en
literatuurcriticus
was ook, net als
zijn opa, Waals
predikant

schrijverstrio formeren? Daar zijn de geleerden het niet helemaal over eens.

Onlangs verscheen er een boek over Coosje Huet-Busken met de markante titel: *Lieve eige Coosje!* Dat was de aanhef van een brief van Betje aan Coosje! Een ander citaat: *Gy dwingt my (a la maniere Evangelique) om te schryven! [...] ik ben zo om tyd verlegen, by gebrek van eene betere gezondheid, waardoor ik weinig kan uitvoeren... Evenwel aan Coosje zal ik, ditmaal, schryven. Geloof my myn hartje, ik kryg van niemand liever brieven dan van u...*

Woorden uit 1787. Ging er iets gebeuren? We zullen het nooit weten, want Betje en Aagje moesten overhaast het land verlaten omdat ze te patriottisch schreven. De door de stadhouder te hulp geroepen Pruisen kwamen de Republiek beschermen tegen een revolutie. Het duo vertrok naar Frankrijk om er een onderkomen te vinden in Trévoux. Korte tijd later (16 augustus 1789) trouwde Coosje in Vlissingen met Samuel Theodore Huet (1759-1826), Waals predikant aldaar. Het contact met Betje verwaterde enige tijd. In 1808 werd ds. Huet door het Franse regime naar Brielle overgeplaatst, waar hij in 1826 en zijn vrouw Coosje in 1841 zijn overleden.

NEEF CONRAD BUSKEN HUET

Coosjes kleinzoon Conrad Busken Huet, neef dus van de Schoonhovense dokter, schreef in zijn *Litterarische fantasien en kritieken (deel 22)* over de driehoeksverhouding *Elizabeth Wolff, Agatha Deken en Jacoba Busken* en stelde dat Coosje ook literaire ambities had. Hij meende dat

zij voor Betje Wolff een betere medewerkster zou zijn geweest dan Aagje. Mr. R.H.J. Gallandat Huet, jongere broer van de dokter, nuanceerde dat in zijn boek *Van en over Betje Wolff, geb. Bekker*. (1881), evenals ds. Joh. Dyserinck, die de brieven van Wolff en Deken uitgaf, waarvoor hij tante Jeanne Sandifort-Huet nog had geraadpleegd.

De openhartige brieven van Betje bleven bij Coosje liggen. Na haar dood in 1841 belandden ze in het familiearchief en kwamen terecht in Schoonhoven bij kleinzoon Jacobus Adriaan Gallandat Huet.

Zijn broer Rudolf Hendrik Johan Gallandat Huet schreef dus in 1881 een boek over Betje Wolff en maakte daarin gebruik van die brieven uit het archief bij zijn broer. Die brieven liggen nu in het Literatuurmuseum te Den Haag.

GALLANDAT EN HUET?

De Schoonhovense dokter Jacobus Adriaan Gallandat Huet was vernoemd naar zijn oma Coosje (Jacoba Adriana) Busken, aan wie Betje Wolff brieven schreef! Onze dokter werd in 1835 geboren in Veenhuizen (gemeente Norg), waar zijn vader dokter was. Bij zijn geboorte droeg hij de achternaam Huët (enige tijd met een trema geschreven vanwege de uitspraak).

Waar kwam de naam Gallandat vandaan? Vader Pierre Gédéon Huët hertrouwde in 1844, na het overlijden van zijn eerste vrouw, in Hulst met Maria Charlotta Gallandat, wiens achternaam hij na haar overlijden aan 'Huet' toevoegde.

Maria Charlotte was kleindochter van de al eerder genoemde Vlissingse dokter David Henri

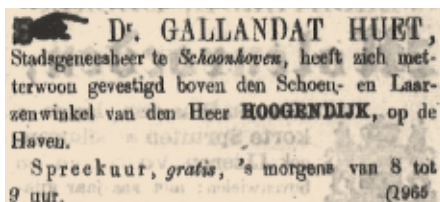

Naamswijziging in de Staatscourant van 24 augustus 1860

Gallandat met wie Betje Wolff eveneens een flinke correspondentie onderhield. Enkele brieven daaruit lagen ook in het familiearchief op Korte Dijk 27 in Schoonhoven, waar dokter Gallandat Huet inmiddels met zijn gezin woonde. Dit pand was tien jaar daarvoor nog het kerkgebouw van de Remonstrantse gemeente.

ARTS 'BELAST MET DE ARMENPRAKTIJK'

De dokter kwam in 1871 als vrijgezel in onze stad:

Een jaar eerder promoveerde hij in Leiden:

Aanvankelijk studeerde hij voor predikant, net als opa Huet, maar na enkele malen gepreekt te hebben, besloot hij geneeskunde te studeren en zijn leven te wijden aan de gezondheidszorg.

Eind 1871 kreeg hij van het 'Fransche Roode Kruis' een medaille voor *welwillende hulp*,

Dokter Gallandat Huet en zijn vrouw kreeg vier kinderen:

1. **Catharina Charlotte** (1873-1948); trouwt in 1896 met Karel Nicolaas Zur Muhlen (essayeur bij de Waarborg)
2. **Rudolf Hendrik Johan** (1874-1943), trouwt in 1902 met Elisabeth Grant en in 1924 met Agnes Ross Grant
3. **Johanna Gerardina** (1876-1877)
4. **Johanna Gerardina** (1878-1878)

verleend op het slagveld en in de ambulances en hospitaals gedurende den krijg 1870-1871.

In Schoonhoven was hij tot 1880 officier van gezondheid 3e klasse bij de schutterij. Maar primair was hij *stedelijk geneesheer*, speciaal ten dienste van de armen.

FAMILIE EN GEZIN

In 1872 trouwt hij met de zeven jaar jongere, in Veere geboren, Christina Elisabeth Festina Penning Nieuwland (dochter van Isaak Louis Leopold Penning Nieuwland en Johanna Gerardina Buschman). Schoonpapa was in 1850 hertrouwd met Jacqueline Busken Huet, zus van Conrad Busken Huet; niet van de dokter dus!

Op 5 januari 1879 overleed de vrouw van dokter Gallandat Huet. In 1881 staken hij en zijn tante de Korte Dijk over en verwisselden nr. 12 (in de 20e eeuw pastorie van de Grote Kerk en later Hervormd Centrum) voor nr. 27. Nadat tante Jeanne Sybille in 1888 overleed, kocht hij de koepelwoning achter Tol 6, waar hij met dienstbode Elisabeth Maria Matilda van Embden woonde. In 1903 ging hij met pensioen en vertrok in 1906 naar Alkmaar, waar hij op 5 november 1927 overleed.

Leo de Kluijver

Dokter J.A. Gallandat Huet wordt in 1884 gekozen in het bestuur van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, departement Schoonhoven. Ook was hij president van geneeskundig leesgezelschap 'Concordia res parvae crescunt' in Lopik en omstreken; het lijkt erop dat dit tot de Vrijmetselarij behoorde.

De Maasbode, 24-06 1906

Oudere Schoonhovenaren, die regelmatig de Schoonhovense weekmarkt bezochten, zullen zich ongetwijfeld de marktmeester Bram Kars herinneren. Altijd herkenbaar aan zijn marktmeesterspet.

Maar wat waarschijnlijk niet iedereen weet, is dat Bram Kars in het verleden samen met Jac. de Vos het humoristisch gezelschap *De Lach* vormde. Het waren geen beroepsartiesten. Bram was schilder bij de Gemeente Schoonhoven en later was hij marktmeester. Jac. de Vos was eigenaar van een slijterij in de Lopikerstraat.

De humorist Bram Kars schreef de teksten van zijn liedjes zelf. Hij was de man van de lach. Jac. de Vos was de pianist. Het duo *De Lach* trad op bij bruiloftspartijen, kinderfeesten en bedrijfsfeesten. Bram Kars en Jac. de Vos waren in Schoonhoven en wijde omgeving net zo beroemd als de radioartiesten van toen.

Bron: 'Het leven in Schoonhoven', nummer 11, 'Feest' december 2011

Piet Niestadt

Foto's:
Beeldbank
www.samh.nl